



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Institutiones Canonicae Sive Ius Ecclesiasticum

Wiestner, Jacob

Monachii, 1705

IV. De Causa Legis Materiali.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62620](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62620)

nullaque inter leges & canones facta distinctione, approbatur: licet, contra canones ab inferioribus aliquid decerni, non permittat: imò disertè prohibeat, *ce. citr.* ut rectè observat Barbosa *de Offic. Episc.* alleg. 39. n. 29. qui tamen à n. 31. refert varios casus, quibus contra hoc aliquid statuere Episcopus posse videtur.

ARTICULUS IV.

De Causa Legis Materiali.

SUMMARIUM.

36. *Materia Legis sunt actus boni & mali.*
37. *Non tamen omnes,*
38. *Vel omnino indifferentes,*
39. *Vel merè interni:*
40. *Nisi conjuncti sint cum actu externo.*
41. *Præcipi merè internus potest in Foro Conscientiæ,*
42. *Actus præteriti nec præipientis nec prohibenti:*
43. *Neque regulariter punientiæ Legis materia sunt.*
44. *Etiã actus anteriori Lege prohibiti:*
45. *Sed irritante duntaxat,*
46. *Et declaratoria lege affici possunt.*
47. *Principis in res privatorum absoluta potestas,*
48. *Variè probata,*
49. *Adversatur Divinis Oraculis,*
50. *Legibus humanis,*
51. *Rationi Jurique Naturali.*
52. *Imperator non est omnino exlex:*
53. *Neque de temporalibus ipse,*
54. *Aut Papa de spiritualibus juribus privatorum prohibitu,*

55. *Sed ex justa servèque publica causa disponunt:*

56. *Et aliis præjudicare non præsumuntur.*

57. *Nemo facillè gravandus præ aliis,*

58. *Aut sine compensatione.*

LEgis materia non obscure statuitur *l. Justitia 10. §. 1. ff. C. Juris 3. In- 36.*
stit. de I. & I. quò textu utroque prodita, vel potiùs relata Juris præcepta sunt, *Honestè vivere, alterum non ledere, suum cuique tribuere:* hoc est, operationes sive actus humani, non Justitiæ solius, sed aliarum quoque virtutum, quæ præcipi: aut vitiorum illis oppositorum, quæ prohiberi puniri- que: aliquando etiam, ad vitanda ma- jora mala publica, minora permitti pos- sunt seu tolerari: sicut Judæis usuræ, exi- gendæ ab extraneis, *Deuteron. cap. 23. v. 15.* & Libellus Repudii permittitur *Deuteron. cap. 24. v. 1.* & alicubi publi- cæ meretrices tolerantur, *can. C. S. fin. dist. 13. C. can. Hac ratione 31. q. 1. S. Thomas 2. 2. q. 78. art. 1. & Petr. Bar- bosa in Rubr. ff. Solutio Matrim. p. 2. n. 11.*

Neque refert; quòd multæ virtu- tes præceptæ & vitia prohibita sint Lege *37.*
 Naturali vel Divinâ; quia propterea ne- que frustraneæ sunt Leges humanæ, illa præipientes & ista prohibentes; cùm bono communi expediat, subditos ad aliquid faciendum vel omittendum plu- ribus titulis obligari, *Laiman Lib. 1. tract. C. cap. 4. n. 2.* Neque etiam ne- cessariò omnia vitia sub pœna prohiberi debuerunt Lege humanâ; quia Lex Na- turalis & Divina attendit, quid cuique conveniat: Lex autem humana, quid expe- diat communitati: cui, cùm attentâ ho- minum fragilitate non expediat omni- bus peccatis pœnam constitui, inconve- niens

niens non fuit, minora aliqua mala impunita tolerari: licet Naturali & Divina Lege omnia prohibeantur ac puniantur, ut cum S. Augustino *Lib. 1. de Liber. arbit. cap. 5.* tradit Suarez *Lib. 3. de LL. cap. 8. n. 13.* ubi ait, *Humanâ, præsertim Civili, lege intendi hominem facere bonum moraliter: non tamen simpliciter in hoc genere; cum talis esse nequeat, nisi careat omnibus vitiis: quod Lex Civilis consulere, non etiam efficaciter intendere potest.* Unde

38. Dubium oritur primò, an Legis materia sit actus indifferens? Ratio dubitandi est; quia Lex esse debet rationalis, iusta & utilis communitati, *can. Erit autem 2. dist. 4.* cuiusmodi non est, quæ præcipit actum, secundum se & omnibus circumstantiis spectatis, omnino indifferens, sive neque bonum neque malum. Ratio hæc Doctoribus ferè persequitur actum omnino indifferens idoneam legis materiam non esse, præterquam permittentis, S. Thomas 1. 2. q. 39. art. 2. & Suarez *cap. cit. n. 18.* Quod licet ita sit, lege tamen præcipi vel prohiberi potest actus: qui, licet secundum se indifferens sit, affectionem tamen alicujus finis & utilitatis publicæ per legem intentæ promovere vel impedire potest, Suarez 1. cit.

Dubium secundò est de actu merè interno. Quem, sicut Naturalis & Divinæ, sic humanæ quoque legis materiam esse, cum Glossa in *can. Cogitationis 14. dist. 1. de Penit.* voluerunt Adrianus *Quodlib. 8. art. 1.* Rosella *V. Absolutio 1. n. 28. & 29.* & Clarus *§ fin. q. 91. n. 1.* Moventur apertis textibus *c. Dolentes p. de Celebrat. Miss.* in recitatione Officii Divini præcipientis devotionem, *Clement. 1. de statu Monach. & Clement 1. §. Verum de Hæreticis*, quorum priori Religiosi Ordinis S. Benedicti ad Curias Prin-

cipum accedentes animò accusandi Prælatum: posteriori Inquisitores hæreticæ pravitatis in causis Fidei contra aliquem procedere *ex odio, gratia vel amore* omitentes excommunicantur. Rationem reddunt; quia legibus humanis prohibentur peccata *vg. homicidia, adulteria, furta etiam occulta.* Cur non etiam merè interna? præsertim ab Ecclesiastica potestate, cui à Christo generalibus verbis, *Quodcumque ligaveris super terram, Matth. cap. 16. v. 19.* concessa potestas, si ad actus externos restringenda esset, quæ ratione Fideles ejus vi ab internis absolvi possint, non apparet. Confirmatur; quia Leges Ecclesiasticæ spectant bonum animarum & finem supernaturalem: ad cuius affectionem actus interni plurimum prodesse vel obesse possunt.

Sed verius, actus merè internos humanæ etiam Ecclesiasticæ Legis materiam esse, cum D. Thoma 1. 2. q. 91. art. 4. negant Sylvester *V. Excommunicatio 7. n. 2.* Navarrus *Manual. cap. 27. n. 17.* Covarruvias in *Reg. Peccatum p. 2. pr. n. 7. cit.* Suarez *Lib. 4. cap. 12. n. 4.* & Laiman *Lib. 1. tract. 5. cap. 4. n. 5.* Ratio est; quia, ut Aristoteles 10. *Et hic. cap. 5.* ait, potestas legislativa conjuncta esse debet cum coactiva, seu facultate cœrcenti ac seu puniendi transgressores: idque non solum imponendò pœnam per legem; sed etiam cognoscendò de delicto, eique infligendò pœnam, vel à Jure latam declarandò & exequendò secus enim efficaciam destitueretur. Cum ergo Ecclesiæ non competat potestas cognoscendi & judicandi actus merè internos, teste Innocentio III. *c. Sicut tuus 33. & c. Tua nos 34. de Simonia*, ubi Innocentius III. Ecclesiæ, nõ de occultis, sed de manifestis tantum judicare datum, disertè fateatur: & cogitationis pœnam ab humane inflictam nemo patiat, *can. Cogitationis cit.*

nis sit. & can. Erubescant 11. dist. 34. quia peccata, solâ cogitatione commissa, solus cordium scrutator Deus suo iudicio reservavit, Ecclesiâ etiam non competet potestas legislativa illos respiciens. Aliter res se habet cum homicidio, adulterio, furto occultis; quia peccata hæc eò ipsò; quòd sint actus externi, ex se & natura sua humana potestati sunt subiecta. Quod autem hic & nunc lateant, per accidens est: sicut, quòd hic & nunc non noceant Reipublicâ & maneant impunita; actus autem merè internus ex se & natura sua occultus; adeoque Divinâ potestatis cognitioni est reservatus, *can. Si quandoque 15. q. 6.*

40. Pro lege humana, merè internos actus præcipiente, deducta vim non habent; quia textus Canonici *citt.* non sunt de actibus merè internis, sed requisitis ad externû; sicut *vg.* ad veram Orationem vocalem necessaria est devotio: vel cum actione externa conjunctis; sic enim, ut excommunicatio à Religiosis vel Inquisitoribus illis contrahatur, non sufficit intentio accusandi, vel odium aut amor merè internus: sed hæc conjungi necesse est cum actibus, accusationem externam spectantibus aut prodentibus malum animum internum. Verbis autem

41. Christi allegatis concessa quidem est potestas in delinquentes actu merè internò: sed pro Foro solùm Conscientiâ interno, in quo non propriò, neque alicujus humana potestatis, sed solius Dei nomine peccata remittuntur: non pro externo, cujus est potestas legislativa: quæ, ut dictum est, non datur sine jurisdictione contentiosa, non solùm præcipiendi prohibendique, sed coercendi quoque vim includente.

Neque obstat; quòd Confessarii pro pœnitentia examen conscientiæ, memoriam novissimorum &c. injungere: &

superiores Regulares subditis meditationem, rectam intentionem, internam iudicii & voluntatis Obedientiam &c. præcipere valeant ac soleant. Non, inquam, hæc obstat; quia imprimis Confessarii iudicium non est contentiosa; cum exerceri nequeat, nisi in volentes, seque ipsi sponte subicientes; & ab ipso injunctæ pœnitentiæ impletio efficaciter urgeri non potest. Deinde; quia etiam Religiosis actus interni, qui cum externo non sunt conjuncti, non præcipiuntur ex vera potestate legislativâ & jurisdictione: sed merè præceptivâ, ortâ ex voto Obedientiæ, se prælatis sponte subicientium & promittentiû executionem actuum sibi præcipiendorû, etiam merè interno- rum: quos exequi, si malitiosè nolint, efficaciter cogi non possunt, *citt. Suarez n. 15.*

Dubium tertid est de actibus præ- 42. teritis: de quibus pro varietate Legum est distinguendum. Et primò quidem actus præteritos materiam legis præcipientis vel prohibentis non esse, patet; quia hæc debet esse possibilis, *can. Erst autem 2. dist. 4.* ad præteritum autem, ut pro præterito tempore factum aut infectum sit, potentia non datur *can. Si Paulus 32. q. 5.*

Secundò, eadem fere ratio est legis 43. punientis respectu actuum præteritorum, nullâ lege anteriori prohibitorum vel præceptorum; quia hoc ipsò; quòd transgressionis rationem non habeant, pœnam, quæ transgressionis ultio est, nequeunt promereri, *arg. 1. Aliud 131. ff. de V. S. Glossa in c. Cognoscentes 2. V. Culpa & Barbosa in c. est. n. 2. Punientis*, inquam, pœnâ propriè dictâ; quia meram inhabilitatem etiam actui præterito annecti, & ab eo, qui culpam non commisit, contrahi, uti etiam privilegium denegari & revocari posse, monet Suarez *Lib. 3. cap. 14. n. 9. in fine.*

M

Tertid,

44. Tertio, si actui, anteriori aliqua lege prohibito, poena statuatur vel ante imposita exasperetur, eam ad ejusmodi actum seu delictum præteritum nondum vindicatum, licet non exprimitur, extendi, Connanus *Lib. 1. Comment. cap. 9. n. 10.* contendit ac desumit ex *l. fin. C. de Pactis l. fin. C. de Pact. leg. commiss. & Feud. Lib. 2. tit. 55.* quorum textuum prioribus pacta de viventis hereditate & legis Commissoriae in pignore jam inita, pronuntiantur irrita & jubentur rescindi: posteriori Feudi alienatio sine consensu domini directi attentata non modo prohibetur in posterum, sed facta quoque cassatur & irritum deducitur. Verum hujusmodi sanctionibus Imperialibus novas leges poenales ad delicta jam præterita à legibus conditore extendi solum posse, quod ultro conceditur: non etiam, si id expressè cautum non sit, ad ea referri ex conditoris mente oportere, evincitur; cum novas Leges ad præterita, si nominatim de præterito tempore, vel de pendente delictis cautum non sit, non revocari: sed illis futuris tantum negotiis formam modumque præscribi, generaliter & indistinctè statuatur, *l. Leges 7. C. de LL. & c. fin. hic:* & extensionem in Legibus poenalibus juris Ratio non suadeat, nec facile permittat; quia ista, tanquam odiosa, restrictionem exigunt potius, quam extensionem, *l. Factum 155. §. fin. ff. & c. Odia 15, & c. In poenis 49. de R. l. in 6.* quod, cum in poenis irrogandis non ea, quæ nunc, sed ea quæ delicti perpetrati tempore imposita fuit, spectandum sit, adeo; ut si delictum commiserit servus, qui nunc libertatem consecutus est, nunc perinde, ut, si conditionem non mutasset, in servos constitutâ poenâ coerceretur, *l. 1. pr. & §. 1. ff. de Poenis*, pari modò poenæ delinquentibus irrogandæ non sint

secundùm leges nunc conditas, sed secundùm eas, quæ delicti perpetrati tempore obtinuerunt: nisi post hoc commissum publicatâ lege novâ aliud exprimitur.

45. Quarto, actus præteriti materia esse possunt legis irritantis, ut patet, partim arg. à contrario *c. cognoscetes & c. fin. cit.* partim ex eo; quod actus merò Jure validi per sententiam judicis rescindi, & à parentibus vota liberorum, emissa ante impletos annos pubertatis, irritari possunt, Laiman *in c. fin. cit. n. 8.* Quod licet verum sit, regulariter tamen præteriti actus irritati non censentur: nisi id Legge exprimitur. Ratio est; quia Princeps jure jam quesito, licet ex justa & publica causa possit, neminem tamen privare, si non exprimat, censetur, *c. Super eo 5. junctâ Glossâ V. Intentionis, de Offic. deleg. Glossâ in c. Ex multiplici 3. V. eodem de Decimis, Gaill. Lib. 2. observat 58. n. 5. & Laiman in c. fin. n. 4.*

46. Quintò demum, actus præteriti materia esse possunt, Constitutionis declaratoriae juris præexistens, prout desumitur ex *can. Ut lex 27. q. 1.* quò clerici in sacris & Professi matrimonium invalidum: & ex *c. fin. de Sponsa duor.* quò ex duobus conjugis, quorum prius ratum, posterius consummatum est, hoc nullum esse declaratur: quas, & generaliter quascunque constitutiones declaratorias Juris Naturalis aut Divini ad præteritos actus extendi, docent *in c. fin. Panormit. n. 8. Felinus n. 4. & Laiman n. 6.* Ratio est; quia, qui jus solummodo declarat, non de novo condit, sed solummodo id, quòd antè positum est, manifestat *arg. l. Heredes 21. §. 11. ff. Qui testam. fac. possunt*, ubi declarans nihil dare, sed datum significare asseritur.

Dubium quartò est, an lege subditis jus suum valeat auferri. Fuere enim, suntque hodie, qui summo Principi id pro suæ vo-

suae voluntatis arbitrio faciendi potestatem omnino absolutam adstruere conentur: eamque in dubium & quaestionem vocare, sacrilegio proximum arbitrentur, arg. l. *Disputare* 3. C. de *Crim. Sacrilieg.* quod id Jure sit exploratum.

48. Et primò quidem, ea potestatis plenitudo Sacris litteris prodita, inquit, est *Lib. 1. Reg. cap. 8. V. 11.* quò locò Regiù juris amplitudinem Dei nomine populo declarans Propheta Samuel aperte omnia subditorum bona constituit in Principis potestate; *Hoc enim, inquit, erit jus Regis, qui imperaturus est vobis: filios vestros tollet & ponet in curribus suis &c. filias quoque vestras faciet sibi vnguentarias & focarias & panificas; agros quoque vestros, vineas & oliveta optima tollet & dabit servis suis &c. Servos quoque vestros & ancillas auferet: vósque eritis servi ejus.* Ultra quæ quid ad potestatis Regiæ omnino absolutæ plenitudinem valeat desiderari?

Secundò; quia, quod Principi placuit, Legis habet vigorem, l. 1. *pr. ff. de Constitut. princip.* cum qua si lege Regia in eum à Populo imperium suum & potestas sit collata, *pr. cit. & §. Sed & quod placuit Principi &c. Instit. de I.N.G. & C.* ut jus suò alicui auferre ei, si libitù, etiam licitù: & quod libuit, pro lege sit observandum.

Tertiò; quia Princeps est supra leges, l. *Princeps* 31. *ff. de LL. & Novell. 105. cap. 2.* Sub cuius finem hæ ipsi à Deo subjectæ alseruntur; ut proinde dominium rerum saltem earum, quas ex legis dispositione privati obtinent, his liberè valeat auferre.

Quartò; quia idem est Dominus mundi, l. *Deprecatio* 9. *ff. ad L. R. hoc. de jactu;* ut, quæ in mundo sunt, ejus esse omnia intelligantur, l. *Bene à Zenone* 3. C. de *Quadr. prescript.* & propterea, sicut privato cuius de re sua, l. *In re*

mandata 21. C. *Mandati,* sic ipsi quoque de omnibus mundi seu principatùs sui, & quorumcunque privatorum sibi subditorum rebus liberè disponendi competat facultas: vi cuius, de rerum dominio per viam præscriptionis ab uno in alterum transferendo, leges constitutæ sunt, *pr. Instit. de Usucap.* imò, ex summe etiam publico aquam ducendi, cuius competens jus alicui auferri ab eo potest, arg. à contrario ductò ex Verbis, *Quò minus ex summe publico ducatur aqua, nihil impedit: nisi Imperator vetet,* quæ sunt l. 2. *ff. de Flummibus.*

Quintò, quia supremus Princeps secularis non minorem potestatem habet in bona & jura subditorum temporalia, quàm in spiritualia hisque añexa competit Papæ, arg. *can. Quo jure* 2. *dist. 8. & c. Causam* 7. *Qui fil. legitimi.* Papa autem de quibusvis spiritualibus & Ecclesiasticis rebus ac juribus disponendi plenam & absolutam obtinet potestatem; ut, cui vult, ea conferre & auferre liberè possit arg. *can. Cuncta per mundū* 9. q. 3. c. *Licet* 2. *de Prabend. in 6. & Clement. 1. Ut lite pendenti.*

Sed standum est sententiã omnium melioris notæ ac sensûs DD. pro certo unanimitè statuentium, plenam hujusmodi potestatem Principum terrenorum non Humanitati duntaxat & Æquitati, sed Divinis humanisque legibus, Jurique & Rationi etiam Naturali adversari.

Et Divinis quidem legibus eam adversari, luculenter docuit Deus, per os Prophetæ Principibus Israël præcipiens, *Iniquitatem & rapinam intermittere,* *Ezechiel. cap. 45. v. 9. &c. Non accipiet Princeps, de hereditate populi per violentiam & de possessione eorum,* *Ezechiel. cap. 46. v. 18.* ut meritò Achab gravissimè reprehensus & poenâ, in totam posteritatem propagatâ, à Deo castigatus sit; quòd vineam Naboth vi occupasset, *Lib. 4. Reg. cap. 10.*

M 2

cap. 10.

cap. 10. v. 10. quia, ad malè agendum & alienum auferendum, nulla potestas Principi est concessa.

50. Eadem contraria est legibus humanis; quia hæc refutari jubent rescripta etiam Imperialia, contra jus elicita &, quæ aliam lædunt, l. Rescripta 7. C. de Precib. Imp. offer. ab emptione & venditione jure perfecta, contrahenti alterò invito, recessu ex ejusmodi rescripto alteri nõ permittunt, l. De contractu 3. C. de Rescind. vendit. & à Principe, qui antè investivit, aliquem deestiri sine culpa posse, Feudor. Lib. 1. tit. 7. difertè & jure negant; quòd Principem facere non oporteat ea, quæ injustè fiunt, l. Auctoritatem 3. C. Unde vi: cujus Ratio est; quia Princeps non aliam potestatem habet, quàm quæ in ipsum à Populo est translata, pr. §. sed & quod Principi cit. Cùm ergo populus in singulorum civium bona ita absolutam potestatem non habuerit, ut de ijs pro libitu suo possit disponere, ita amplam de ijs disponendi potestatem nec Princeps habebit.

Eadem potestas non congruit Rationi & Juri Naturali; cùm ex istius principis ac præceptis sit, Alterum non ledere, jus suum cuique tribuere, l. Justitia 10. §. 1. ff. §. Juris 3. Instit. de 7. §. 7. cujus Juris præceptis cùm indiscriminatim omnes tenentur, subditis suum absque justa causa auferre etiam Princeps nequit; &, si violenter auferret, Princeps veraciter dici non posset, arg. can. fin. 2. q. 1.

Neque hæctenus rejectæ principalis potestatis plenitudini efficax patrocinium præstant, quæ pro ea sunt deducta. Primum, delumptum ex Lib. 1. Reg. cap. 8. quia hoc locò per Jus Regis, non huic jure competens potestas denotatur: sed iniqua & tyrannica, quæ populum Israël, ut eò tempore quædam gentes aliæ & ho-

die Turcæ, à Regibus gravi & insolenti Imperiò, injuriis & contumeliis affligendum conculcandumque & in servitutum redigendum, per Samuelem Deus est minatus, ut cum S. Cypriano & PP. aliis locum illum exponunt D. Thomas 1. 2. q. 105. art. 1. ad 5. & Mendoza in cit. cap. 8. v. 11. à n. 3.

Secundùm; quia non quodvis placitum Regis vigorem legis habet: sed illud demum, quod publicè utile honestumque, rectè rationi, & juris præsertim Divini & Naturalis præceptis consentaneum est, & non tendit in alterius læsionem, arg. l. Justitia §. Juris cit. cùm enim hæc sola potestas competereet populo, ab hoc in illum major non potuit transferri, arg. Reg. Nemo plus 79. in 6. Covaruias Lib. 3. var. cap. 6. n. 8.

Tertium; cùm, quia Princeps legibus non indistinctè omnibus solutus, sed ligatus ipse etiam est Divinis & Naturalibus; quarum vi eum etiam ad humanarum, quæ materiam ipsi & subditis communem habent, & ad contractuum cum privatis initorum observantiam teneri, n. 94. statuetur: tum verò; quia rem, postquam cujuscunque, etiam Civilis, Juris dispositione acquisita est, invito domino sine ejus culpa vel causa publica auferre, Naturale Jus non permittit, l. Jure Naturæ 206. ff. de R. J.

Quartum; quia Imperator mundi Dominus non est, quoad singularum rerum proprietatem earumque liberum usum: sed solum, quoad protectionem jurisdictionemque & dominium, ut aliqui vocant, Eminentiale, spectans Reipublicæ necessitatem & utilitatem, arg. l. Principimus 32. pr. ibi Pro utilitate mundi C. de Appellat. cujus intuitu præscriptionum tempora constituta sunt, & ex publico flumine aquæ ductus, quò v. g. id minus navigabile redderetur, prohiberi à Principe

queat; quòd v.g. domus, hortus, ager, qui pro muniendis mœnibus vel propugnaculis ampliandis privato subtractus est, non extet, ejus jacturam pretii refusione compenlandam; ne subditus sine sua culpa invitus re & pretiò careat, Felinus *in c. Cum in Ecclesiis cit. n. 29. Laiman. in cit. c. n. 12. & Pirthing n. 20.*

ARTICULUS V.

De causa ejusdem Formali.

SUMMARIUM.

59. Legislatoris Voluntas communitati manifestari debet,
60. Verbis denotantibus moralem necessitatem.
61. Sententia prolatione non satis manifestatur:
62. Nisi ea Juris declaratoria,
63. Vel sæpius & uniformiter iterata sit.
64. Scriptura non est de essentia legis:
65. Quæ non obligat ante promulgationem:
66. Nec, si Imperialis sit, ante lapsum ab illa bimestre.
67. Statuta locorum particularia,
68. Et leges Ecclesiasticæ statim obligant post promulgationem,
69. Et notitiam:
70. Quam non semper exigunt leges irritantes.
71. Populi acceptatio in Democratico:
72. Non in alijs Statibus exigitur ad Legis valorem.
73. Lex usu firmatur & conservatur.

59. **F**orma legis est modus sive signa externa, quibus legislatoris eam condentis voluntas manifestatur toti comunitati: quod ad actua-

lem obligationem requiri, res est indubitata, *can. Erit autem 2. dist. 4. Et. Leges 9. C. de LL.*

Ea autem signa ferè sunt verba: quibus, ut legalis obligatio inducatur, legislatoris voluntatem duntaxat exprimi, non sufficit; cum, si complacentiam, consensum, consilium, approbationem vel exhortationem solam exprimant, voluntatem quidem legislatoris manifestent, legalem tamen obligationem non imponant: sed exprimi iis debet voluntas ejus imperantis sive obligationem subditis imponere intendentis, & imperium sive obligationis impositio actualis: qualis voluntas denotatur verbis *Præcipimus, præcipiendo mandamus, jubemus, obligamus, pro vel inbibemus, vetamus, interdiciamus, teneantur, necesse est, non liceat* hisque significandi vi æquipollentibus: & vel se solis, vel cum alijs, quibus conjunguntur, præcipiendi vel prohibendi actum & moralem necessitatem importantibus, Sanchez *Lib. 6. Moral. cap. 4. n. 38. Suarez Lib. 3. de LL. cap. 15. n. 6. & Palao Tract. 3. disp. 1. p. 9. n. 2.* Hæc satis certa.

Dubium autem & magni momenti 61. controversia est, an hujusmodi voluntas sufficienter exprimat prolatione Sententiæ judicialis, ut hæc legis instar custodienda sit, & in similibus casuum decisionibus observanda. Id enim cum Felino *in Rubr. de Rescriptis n. 1. & Jafone in l. 1. ff. de Feriis n. 23.* affirmat Gomez *in Regul. Cancell. Proëm. q. 2.* suadetque Jure & Ratione; cum id non obscure asseratur, *l. 1. ff. de Constitut. Princip. cujus §. 1.* Ulpianus Legem esse, ait, *Quod Imperator cognoscens decrevit, vel de plano est interlocutus;* & in terminis tradi videtur *l. fin. C. de LL. quæ relatæ Justinianæ constitutionis pr. est, Si imperialis majestas causam judicialiter examinavit, & sententiam*